

2. Шпикуляк О. Г. Інституціональні аспекти регулювання аграрного ринку / О. Г. Шпикуляк // Економіка АПК. — 2008.—№ 5.—С. 114—121.
3. Копитець Н. Г. Сутність і значення інфраструктури аграрного ринку / Н. Г. Копитець // Економіка АПК. — 2008. — № 12—С. 121—122.
4. Статистичний щорічник України за 2007 рік / Державний комітет статистики України; за редакцією О. Г. Осауленка. — К.: Консультант, 2008. — 575 с.
5. Бернштейн Б. Л. Формування аграрного ринку / Б. Л. Бернштейн, О. П. Комарницька // Економіка АПК. — 2006 — № 7 — С. 98—103.
6. Дем'яненко С. І. Аграрні ринки: основи аналізу та моделювання / С. І. Дем'яненко, О. В. Нів'євський // Економіка АПК. — 2008. — № 8. — С. 81—89.
7. Гантимуров Н. Формирование и регулирование регионального продовольственного рынка / Н. Гантимуров // АПК: экономика, управление. — 2007.—№ 4.— С. 47—49
8. Маслак В. О. Ринкова інфраструктура та її вплив на економічне зростання виробництва: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон.наук: спец.08.06.02 «Підприємництво, менеджмент та маркетинг» / В. О. Маслак. — Львів, 2002.—20 [1] с.

Стаття надійшла до редакції 09.07.2009

УДК: [631.155.2:658.8]:636.034.002.2

Є. М. Улько

асистент

(Харківський національний аграрний
університет ім. В.В. Докучаєва)

КЛАСТЕРИЗАЦІЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ ТИПУ РИНКОВОЇ СТРУКТУРИ РЕГІОНАЛЬНОГО ВИРОБНИЦТВА МОЛОКА В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Стаття розкриває проблему взаємодії на рику молочної продукції різних його учасників на прикладі молочного під комплексу Харківської області. На основі кластерного аналізу розглянуто закономірності формування і функціонування ринку молочної сировини за певними ознаками, а також вплив структурних складових витрат на зміну загального рівня зони економічної безпеки

КЛЮЧОВІ СЛОВА: функція витрат, кластер, умови оптимізації регіонального виробництва, методи оптимізації, коефіцієнт Лернера, еластичність ринкового попиту за ціною, тип ринкової структури, двох границна зона ринкової безпеки.

KEY WORDS: function of charges, cluster, terms of optimization of regional production, methods of optimization, coefficient of Lerner, elasticity of market demand at price, type of market structure, two maximum area of market safety.

Починаючи з 1994 року виробництво молока в Україні стало збитковим. При цьому з 1990 по 2007 роки розподіл між збитковими та прибутковими склали 10 до 8 років до того ж найбільший рівень збитковості (– 53,7 %) припав на 1997 р., а найбільш рентабельним було на початку 90-х рр. [1]. Особливості ринку молочної сировини перетворюють умови діяльності аграрних підприємств у досить обмежені «правила гри», які знаходяться в характерних межах конкуренції. З одного боку це конкурентні сили які майже не обмежені між самими товаровиробниками продукції і складають пропозицію на ринку, а з іншого боку порушення засадницьких принципів конкуренції через відносно незначну кількість споживачів для промислової переробки так й досить варіативною складовою потужностей даних підприємств. Все це потребує в певних межах провести дослідження саме взаємодії на ринку сировини продавців і переробників, що забезпечує в загальному виразі показник доцільності здійснення господарської діяльності через ефективність виробництва молока.

Проблеми розвитку, а також особливості функціонування ринку молочної сировини, її складових (попиту, пропозиції та цін) викладено в працях В. Г. Андрійчука, В. І. Бойко, С. В. Васильчак, В. Я. Месель-Веселяка, Н. В. Сеперович, В. І. Топіхи, О. М. Шинкаренко, Л. Г. Шморгун та багатьох інших. Зважаючи на досить обширну теоретико-методологічну базу, вважаємо дане питання не повністю опрацьовано на сьогодні та потребує значного пояснення в деяких аспектах здійснення розмежування сільськогосподарських підприємств за показниками виробничо-економічних умов у визначенні типу структури ринку.

Розглянути і визначити тип структури ринку молочної сировини, особливостей формування і функціонування його за певними ознаками (кластерами), так і в цілому в короткостроковому періоді, а також проаналізувати вплив структурних складових валових витрат на зміну загального рівня зони ринкової (економічної) безпеки.

Проведемо розподіл сільськогосподарських підприємств за кластерами і при оцінці загальної їх кількості на ринку молока. Для цього було відібрано найкращі показники розчеплення сумішей за методом К-середніх, який відносяться до родини ітеративних методів. Все ж таки головним для нього залишається початковий відбір кількості кластерів. Але не будемо загострюватися на принципах процедур даного методу і опустимо їх. Результати кластер-аналізу були одержані за рахунок використання ПЗ NCSS 2000 & PASS 2000 і з нормованих вихідних одиниць конвертовані в фактичні значення застосованих показників. Саме клас-

теризування було побудоване на основі розчеплення рівня рентабельності (збитковості) підприємств у кінцевому варіанті за середнім рівнем удоїв від однієї корови, виробничих витрат на корову та середньорічних цін реалізації. Після одержання кластерів їм було присвоєні відповідні профілі (їх опис) за середньою комбінацією показників на результативну ознаку. Таких профільних груп у Харківській області склало чотири. Тобто перший кластер (профіль) одержав назву «Провальне та безперспективне господарювання», другий «Збиткове, але потребує перегляду господарської політики», третій «Перспективне і раціональне виробництво» і на останок четвертий «Недоцільне господарювання» [2]. Проаналізуємо формування прибутковості в короткостроковому періоді, застосовуючи економетричну модель функції виробничих витрат в розрахунку на голову (ВВт) за простою експонентою та параболою другого порядку (1 і 2), що розраховується по методу найменших квадратів. Оцінка коефіцієнтів та самої моделі наведена в табл. 1. Рівняння однофакторної функції витрат має такий вигляд:

$$\widehat{f}(BBm) = BBm = a \times e^{b \times СП}; \quad (1)$$

$$\widehat{f}(BBm) = BBm = a + b \cdot СП + c \cdot СП^2, \quad (2)$$

де BBm , $СП$ — виробничі витрати на корову (теоретичне значення) грн/гол та середньорічною продуктивністю корови кг; a , b , c — перші два коефіцієнти функції, останнє являється ірраціональним числом, що в ступені з другим коефіцієнтом є складним відсотком [3].

Таблиця 1

**ЗНАЧЕННЯ ТА ОЦІНКИ ПАРАМЕТРІВ ФУНКЦІЙ ВИРОБНИЧИХ
ВИТРАТ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ ХАРКІВСЬКОЇ
ОБЛАСТІ ЗА КЛАСТЕРАМИ І В ЦІЛОМУ ЗА 2006—2007 рр.**

Показники (умовні позначення)		Кластери				У середньому по регіону:	
		I	II	III	IV	2006	2007
Значення	a	1808,7	929,5	1336,4	11824,3	1845,5	1537,7
	b	0,000240	0,000343	0,000202	- 3,354	0,000154	0,000257
	c	X	X	X	0,000413	X	X
Оцінки	R	0,524	0,853	0,646	0,827	0,566	0,741
	R^2	0,275	0,727	0,418	0,683	0,321	0,549

Закінчення табл. 1

Показники (умовні позначення)		Кластери				У середньому по регіону:	
		I	II	III	IV	2006	2007
Оцінки	t_m	5,227	10,324	2,395	4,407	9,745	14,171
	F_m	19,81	29,08	3,34	6,15	64,50	90,58
	t_a	5,779	3,476	0,935	6,264	10,218	6,547
	t_b	6,721	10,492	3,327	-3,449	18,160	13,360
	t_c	X	X	X	3,476	X	X
	DW	1,983	1,693	1,767	1,727	1,904	1,590
	r^0	-0,017	0,107	-0,038	0,153	0,040	0,199

* Власні розрахунки автора за даними статичних звітів обласного управління статистики в Харківській області

Наведені табличні дані свідчать про зв'язок між валовою продукцією та валовими витратами ($r > 0,3$), значному вкладі факторної ознаки в загальній варіації (R^2), що означає питому вагу або відсоток у загальному розподілі. Інші показники (t_m) та (F_m) вказують на надійність (t -Ст'юдента) і значимість (критерій Фішера) за певними ступенями свободи й рівнем значимості ($\alpha = 0,05$). Оскільки, розрахункові критерії більші за табличні значення економетричну модель виробничих витрат визначаємо надійною та значимою.

З даних табл. 1 відмінним лише залишився вільний коефіцієнт простої експоненти для III кластеру «Перспективне і раціональне виробництво» з причин недостатнього використання сільськогосподарських підприємств після відсортування з даного кластеру на послідувачих стадіях аналізу. Лише найкращим в аналізі IV кластеру «Недоцільне господарювання» підійшла економетрична модель параболи другого порядку в зв'язку з особливостями підприємств, які формують даний кластер, постільки високий розмір виробничих витрат не привносить відповідної результативності в якості показника продуктивності корів і виражається від'ємним значенням приросту (-3,354) при цьому швидкість зміни продуктивності зростає від предикатора (+0,000413), тому відбувається протилежно направлена дія при нарощенню рівня витрат у результатах господарювання. Тобто величина швидкості зміни у виробничих витратах для цих підприємств являється єдино мож-

ливим фактором підвищення продуктивності, але відсутність віддачі від витрат надалі без відповідних змін у господарюючому механізмі викликає лише недоцільність і тому потрібно збалансувати складові механізму, тим більше що в даний кластер ввійшли суб'єкти господарювання, які в цілому є зразковими, наприклад ВСАТ «АК»Слобожанський», Чугуївського району і ПАОП «Зоря» Красноградського району тощо. Основна проблема якого полягає в значних виробничих витратах відносно загально регіонального рівня та низької продуктивності відносно цього показника. Також до моделі оцінки включено показник середньої відносної похибки прогнозу (E), якщо рівень значення не перевищує 10 %, то вибрана специфікація дозволяє отримати високої якості прогнозні результати. Повнота оцінки не можлива, якщо не буде визначено рівень автокореляційної залежності між залишками. На основі критерію Дарбіна — Уотсона (DW) роблять висновки щодо наявності або відсутності автокореляційного впливу залишків на ефективність коефіцієнтів. Так як табличне значення критерію знаходиться в межах 0,97—1,33 при $\alpha = 0,05$, а фактичні являються більшими, то гіпотезу про вплив можна відхилити.

У цілому ми маємо такий тип ринкової структури при якому крива валового доходу трансформується в пряму, яка «пропорційно» змінюється з валовою продукцією на коефіцієнт, який задається ринковим рівнем ціни. Отже, функція валового доходу набирає такого виду:

$$\hat{f}(ВД) = ВД = a_0 + a_1 СП, \quad (3)$$

де *ВД*, *СП* — валовий дохід у розрахунку на голову (теоретичне значення), грн/гол та середньорічна продуктивність корови, кг; a_0, a_1 — коефіцієнти економетричної моделі, причому другий являється кутовою характеристикою зміни валового доходу і якщо знехтувати першим, то є ціновим виразом одиниці продукції.

Цільова функція максимізації економічного прибутку $\hat{Z}(ЕП)$ по методу зіставлення сукупних показників одержується за рахунок вирахування з валового доходу валових витрат:

$$\hat{Z}(ЕП) = \hat{f}(ВД) - \hat{f}(ВВм) \rightarrow \max. \quad (4)$$

Застосувавши правило максимізації першого порядку (необхідна умова) знаходимо таке значення незалежної змінної яка доз-

волисть максимізувати цільову функцію. Рівняння знаходження екстремуму функції в стаціонарних точках для максимізації прибутку можна записати так [4, 5]:

$$\frac{\partial EP(CП)}{\partial CП} = \frac{\partial VD(CП)}{\partial CП} - \frac{\partial VBm(CП)}{\partial CП} = 0. \quad (5)$$

Знайдене критичне значення обсягів виробництва молока для остаточного обчислення найбільшого розміру прибутку підставляємо в цільову функцію (4), всі розраховані показники як оптимальних (максимальних), так і граничних (порогів беззбитковості) обсягів виробництва наведені в табл. 2.

Таблиця 2

КРИТИЧНІ ЗНАЧЕННЯ ОСНОВНИХ ЦІЛЬОВИХ ПОКАЗНИКІВ ВИРОБНИКІВ МОЛОЧНОЇ СИРОВИНИ ЗА КЛАСТЕРНИМИ ГРУПАМИ І СЕРЕДНЬОРЕГІОНАЛЬНОМУ МАСШТАБІ В РОЗРАХУНКУ НА СІЛЬГОСПДПРИЄМСТВО 2006—2007 рр.

Показники (умовні позначення)		Кластери				У середньому по регіону:	
		I	II	III	IV	2006	2007
I. Середньорічна продуктивність за беззбиткового виробництва (min), кг/гол	СП ₁ *	X	X	1974,3	X	2952,0	1448,4
а) обсяг виробництва молока, ц	ВП ₁	X	X	7281,2	X	7288,5	3552,9
II. Середньорічна продуктивність за максимізуючого (мінімізуючого) рівня прибутковості (збитковості) (optimum), кг/гол	СП ₀ *	2568,9	2697,5	6544,1	5162,3	8094,6	5304,7
а) обсяг виробництва молока, ц	ВП ₀	4636,9	5759,2	24134,6	11367,4	19985,6	13012,4
III. Середньорічна продуктивність за беззбиткового виробництва (max), кг/гол	СП ₂ *	X	X	10043,2	X	12167,2	8207,5
а) обсяг виробництва молока, ц	ВП ₂	X	X	37039,3	X	30040,8	20133,0
IV. Фактична продуктивність голови, кг	СП _ф	1985,4	2738,1	4619,1	4596,3	3388,4	3400,7
V. Середнє поголів'я, гол.	СП _к	180,5	213,5	368,8	220,2	246,9	245,3

Закінчення табл. 2

Показники (умовні позначення)		Кластери				У середньому по регіону:	
		I	II	III	IV	2006	2007
VI. Фактично вироблено на підприємство, ц	ВП _ф	3584,3	5845,1	17035,2	10120,3	8366,8	8341,1
VII. Фактичний прибуток (збиток) на корову, грн	П(ЗБ)Г _ф	- 1316,6	- 177,0	1264,0	- 938,6	228,0	1555,5
VIII. Розрахунковий прибуток (збиток) на одну корову, грн	П(ЗБ)Г _р	- 1285,2	- 176,7	1596,1	- 806,1	1562,7	2150,2
IX. Приріст (прибутка) зменшення (збитків) на одну голову, грн	ППЗ(ЗБ) _ф	31,4	0,3	332,1	132,5	1334,7	594,7
X. Сумарний економічний прибуток (збиток) у розрахунку на підприємство, грн	СЕРП(ЗБ)	5667,7	64,1	122478,5	29176,5	329537,4	145879,9

За даними слідує, що лише III кластер має повні межі. Для усіх інших кластерів підходить методика оптимізації за максимізацією прибутку або мінімізацією витрат, оскільки всі вони знаходяться в повному «збитковому просторі». А також середньорегіональний розрахунок має встановлені межі першої (min) та другої (max) точок беззбиткового виробництва молока у всіх визначених площинах функцій виробничих витрат і доходу в розрахунку на середньорічну голову за методом співставлення даних показників. Після відсортування за кластерами сільськогосподарських підприємств з високим рівнем внутрішньогрупової варіації, одержали прикладні розрахунки для яких відповідає наступна загально прийнята тенденція: рух від найбільш збиткових підприємств до збільшення величини економічного прибутку потребує обов'язкової оптимізації в досягненні рівня надоїв корів у короткостроковому періоді залежно від величини виробничих витрат і збільшується для кожного послідуєчого кластеру в ранжированому ряді. Виходячи з окремо взятих кластерів у дослідженні поведінки виробників молочної сировини у короткостроковому періоді впливає, що підприємства першої профільної групи потребують збільшення досягнених надоїв 2001,2 кг/гол у порівнянні з рівнем оптимальних 2568,9 кг/гол, не зважаючи на саму глибину неефективного функціонування, інша група з меншим рівнем збитковості в порівнянні щодо першої виходячи з фактич-

них даних продуктивності корів 2734,5 кг/гол повинні орієнтуватися на деяке зниження до оптимальних розмірів 2697,5 кг/гол, а оскільки приріст прибутку для цієї групи має незначний розмір (0,3 грн/гол), можна залишатися на досягнутому рівні, щодо третього і четвертого кластеру важливим залишається значне нарощення продуктивності корів, і якщо для третього мова йде про нарощення економічного прибутку, то для останнього маємо взагалі зворотній процес нарощення як можливість певним чином компенсувати виробничі витрати, при цьому продуктивність у кінцевому варіанті збільшується від 4719,9 кг/гол до 6544,1 кг/гол для III-ї групи, а також від 3945,1 кг/гол до 5162,3 кг/гол для IV-ї групи. Потрібно звернути увагу й на те, що відповідно сприятлива кон'юнктурна ситуація на ринку молока в 2007 р. у зв'язку з підвищенням ціни неоднозначно змінюється і відображається при оптимізаційних розрахунках короткострокового періоду. Як видно з табл. 2, при сприятливій і високій ціні рівень порогів для середньорегіонального значення починає відносно бази значно звужуватися, що проявляється в зменшенні першої точки беззбитковості від 2952,0 до 1448,4 кг/гол, рівня надоїв за фактором найбільшого економічного прибутку від 8094,6 до 5304,7 кг/гол, а також для другої беззбиткової точки від 12167,2 до 8207,5 кг/гол, що в свою чергу являється не виправданим по відношенню до «господарюючих успіхів» підприємств сировинного сектору аграрної сфери економіки. Тобто для 2006 р. потрібно в середньому для підприємства виробити 7288,5 ц молока, щоб перейти до беззбиткового становища, а в 2007 р. без якісних змін у механізмах господарювання лише 3552,9 ц, що являється не виправдано низьким серед сільськогосподарських підприємств. У цілому відбувається наступний процес завдяки зростанню цін точка беззбитковості як порогові, так й оптимізаційна значно «деформуються», що проявляється під тиском верхньої цінової межі тому підприємствам залишатиметься для збільшення економічного прибутку незначно наростити продуктивність у досягненні короткострокової ринкової рівноваги, при тому прибутки в розрахунку не виправдано зростають, що не можливо говорити про адекватні зміни на рівні підприємства — суб'єкта ринково-економічних відносин. Негативне явище полягає в роздуванні прибутків і як правило здоровому бажанні до появи нових учасників на ринку які зосереджені на гіпертрофовані орієнтири викликані не адекватним рівнем ціни, а тому їм залишиться входити на ринок за досить високого рівня невизначеності та відповідно ризику яке за рівних умов призведе до кількісного примноження збиткових підприємств галузі [6, 7].

На рис. 1 зображено маржинальний підхід у дослідженні короткострокового стану ринкової рівноваги [8].

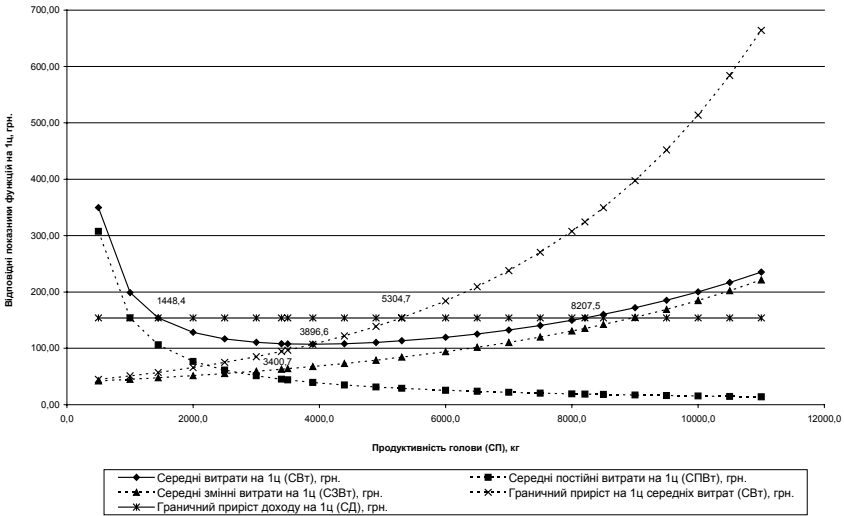

Рис. 1. Зіставлення граничних показників і середніх їх значень для с.-г. підприємств Харківської області за 2007 рік

Звернемо увагу на зміну кривої граничних витрат за розрахунками 2007 р., до точки максимізації прибутку має більш пологий підйом, ніж після її перетину. Це говорить про різні умови і складність процесу подальшого нарощення продуктивності корів, тобто чим складніше отримати більш високий рівень якісного показника, тим вищою повинна стати ринкова ціна уже в сьогоденних умовах.

Розглянемо можливість визначення міри монопольної ринкової влади підприємств регіону. Вважається, що виробник має монопольну владу (владу над ринком), якщо він може підвищувати ціну на свою продукцію за рахунок обмеження власного обсягу виробництва. В даному випадку розгляд переводиться з площини окремо взятого підприємства в ринковому просторі до самого визначення ринкової структури регіонального значення, тобто в цілому розглядаються конкурентні особливості на даному ринку при формуванні цін на продукцію. По суті монопольна влада полягає в можливості формування ринкової ціни над рівнем граничних витрат, який «встановлюється», чи приймається «як такою» індивідуальними виробниками. Розмір перевищення обернено

пропорційний еластичності попиту на продукцію. Тому, чим менш еластичний ринковий попит, тим більшу монопольну владу матимуть підприємства на сировинному ринку молока. В 1934 р. підхід до виміру монопольної влади запропонував *Абба Лернер*, який розраховується за формулою [9]:

$$L = \frac{C_p^* - GB_m^*}{C_p^*} = -\frac{1}{E_{поц}^*}. \quad (6)$$

Коефіцієнт Лернера знаходиться в межах від 0 до 1. Для досконалої конкуренції $C_p^* = GB_m^*$, тому $L = 0$. При цьому в формулі (6): $E_{поц}^*$ — еластичність ринкового попиту, а не еластичність попиту на продукцію підприємства.

Якщо еластичність попиту буде високою, надбавка до ціни буде мінімальною і навпаки. Це і буде визначати ринкову владу з впливаючими наслідками на ринку молочної сировини і методологію базової моделі ціноутворення.

Високий рівень монопольної влади сам по собі не в стані гарантувати високі прибутки для підприємств чи галузі в цілому (залежно від визначення загальної ринкової структури). Прибуток залежить від співвідношення середніх витрат і ціни. Така ситуація досить яскраво ілюструється розрахунковими даними табл. 3.

Таблиця 3

**ОСНОВНІ ПО ГРУПОВІ І СЕРЕДНІ КРИТЕРІЇ
МІРИ МОНОПОЛЬНОЇ ВЛАДИ НАД РИНКОМ МОЛОЧНОЇ
СИРОВИНИ У ХАРКІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ ЗА 2006—2007 рр.**

Показники (умовні позначення)		Кластери				У середньому по регіону:	
		I	II	III	IV	2006	2007
Кількість підприємств, од.	К	74	42	10	11	203	167
Ціна середньорічна 1 ц, грн.	Ц _р *	80,38	80,31	100,78	X	98,41	153,97
Граничні витрати 1 ц, грн.	ГВ _т *	69,88	81,43	68,37	X	47,74	94,45
Коефіцієнт Лернера	L	0,130	0,000	0,320	X	0,520	0,390
Еластичність попиту за ціною, %	Е _{поц} *	-7,660	0,000	-3,110	X	-1,940	-2,590
Критичні змінні витрати на 1ц, грн	КЗВ _т *	-10,72	46,36	71,85	X	43,94	108,75

З даних таблиці випливає, що зменшення ринкової влади в регіональному масштабі 2007 р. у порівнянні з 2006 р. навпаки відбулося під «тиском» зростання прибутковості та звуження в бік зменшення критичних точок при зростанні цін із-за світових тенденцій, хоча середні виробничі витрати також підвищилися.

Коефіцієнти Лернера найменші для профільних груп, у яких виробництво являється найбільш збитковим і має тенденцію прямого зв'язку збільшуватися від збиткових з низькими ринковими частками до ефективно функціонуючих з більшими частками, як між профільною групою в 0,130 од. до III-ї в 0,320 од. Таким чином, підприємства, які мають відносно більшу ринкову частку в порівнянні з середнім значенням, являються більш впливовими в формуванні цін на молочну сировину власного виробництва. Це твердження дійсно підкріплюється переважаючою кількістю факторів на користь останнім, за яким переробним підприємствам більш краще співпрацювати, так як це забезпечує високу товарність, якість і стабільність у їх відносинах і являється головними мотивами в ринковому середовищі до підвищення цін виробників. У цілому ринок молочної сировини (сільськогосподарських підприємств) однозначно не є моделлю чистої конкуренції і знаходиться у відносному діапазоні більш близьких до структури із переважаючими конкурентними силами.

Основним елементом дослідження за типом ринкової структури є розгляд показника критичних змінних витрат і середніх. Перший показник обчислюється на основі вирахування від ціни певної величини постійних витрат за деякого розміру досягнутих надобів. Усе це в кінцевому варіанті може слугувати «картою вибору» для підприємств регіону в індивідуальному порядку кращих позицій тощо. Ми повинні тут підкреслити відмінності між часовим призупиненням виробництва чи її кінцевого вибору покинути ринок взагалі. Часова зупинка відноситься до рішення про зупинення виробництва на протязі деякого відрізка часу в короткостроковому періоді в зв'язку з несприятливою ринковою ситуацією. Вихід з ринку означає рішення господарюючого суб'єкта залишити його в довгостроковому періоді. Рішення про призупинення виробництва настає в той момент, коли ціна, яка принесла виробнича діяльність менша за змінні витрати (критичні) [8, 10]. Звідси, крива пропозиції конкурентного суб'єкта в короткостроковому періоді — частина її кривої граничних витрат (ГВт), які знаходяться вище середніх змінних. А рішення про вихід з

ринку настає за умови ціни нижчої за рівень середніх виробничих витрат при досягнутих надоях тощо.

Наприклад, якщо підприємство даного регіону досягло виходячи з аналітично-розрахункових даних 2007 р. продуктивності корів у 3500 кг ціна призупинення виробництва в короткостроковому періоді складе менше 110,03 грн/ц розміру критичних змінних витрат, а відмова від подальшого виробництва в довгостроковому періоді становитиме, якщо ціна буде меншою за 107,87 грн/ц.

Особливості типу ринку молока формується під дією багатьох чинників, основними з яких є відчутність впливу від ціни яка в сприятливі роки зменшує тиск зі сторони переробної сфери і навпаки. В цілому ринок молока на якому розглядаються саме сільськогосподарські підприємства на сьогодні знаходиться в більшій мірі менше середнього значення за коефіцієнтом Лернера, але з відчутним (підсиленою дією) у відомому значенні порушенні конкурентних засад, що час від часу відображається в коливаннях збиткових і прибуткових періодів. Тобто, збиткові роки вказують саме на суттєве підвищення даного коефіцієнту, а від так завжди будуть мати найбільші збитки підприємства, які не в стані конкурувати з третім профілем і говорить нам про явних лідерів, і на ринку виробництва сировини.

Література

1. Зведені показники по тваринництву (<http://www.ukrstat.gov.ua/>);
2. Улько Є. М. Профільний аналіз сільськогосподарського виробництва молока та якісні прогнози розвитку галузі Харківської області // Збірник наукових праць ВДАУ. — Випуск 36. — 2008. — С. 178—190.
3. Наконечний С. І., Терещенко Т. О., Романюк Т. П. Економетрія: Підручник. — Вид. 3-є, доп. та перероб. — К.: КНЕУ, 2005. — С. 505.
4. Исследование операций в экономике: Учеб. пособие для вузов / Н. Ш. Кремер, Б. А. Путко, И. М. Тришин, М. Н. Фридман; под ред. проф. Н. Ш. Кремера. — М.: ЮНИТИ, 2006. — 407 с.
5. Кудрявцев В. А., Демидович Б. П. Краткий курс высшей математики: Учебное пособие для вузов. — 7-е изд., испр. — М.: Наука. гл. ред. физ.-мат. лит., 1989. — 656 с.;
6. И. В. Челноков, Б. И. Герасимов, В. В. Быковский. Региональная экономика: организационно-экономический механизм управления ресурсами развития региона / Под науч. ред. д-ра эконом. наук, проф. Б. И. Герасимова. — Тамбов: Тамб. гос. техн. ун-т, 2002. — 112 с.

7. *Месель-Веселяк В. Я.* Оптимальні розміри сільськогоспо-дарських формувань промислового типу в Україні // Економіка АПК. — 2008. — № 3. — С. 13—19.

8. Аналітична економія: макроекономіка та мікроекономіка: Навч. посіб.: У 2 кн. / За ред. С. Панчишина і П. Островерха. — Кн.2: Мікроекономіка. — 4-те вид., випр. і доп. — К.: Знання, 2006. — 437 с.

9. *Кулішов В. В.* Мікроекономіка: Основи теорії і практикум: Навчальний посібник / 2-ге видання, стереотипне. — Львів: Магнолія плюс, 2006. — 332 с.

10. *Мэнкью Н. Грегори.* Принципы микроэкономии. 2-е изд. / Пер. с англ. — СПб.: Питер, 2005. — 560 с.

Стаття надійшла до редакції 30.06.2009

УДК 330.322:658(477)

Л. Д. Павловська

канд. екон. наук, доцент,
завідувач кафедри «Економіки АПК»,

В. М. Ходаківський

аспірант,
асистент кафедри «Економіки АПК», (ЖНАЕУ)

ДО ШЛЯХІВ ПОДОЛАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ КРИЗИ В СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ УКРАЇНИ

Розглядаються інвестиційні вкладення у сільському господарстві України, основні чинники, що впливають на стан інвестиційного забезпечення аграрних підприємств. Пропонуються заходи щодо покращення інвестиційної привабливості аграрного сектору та збільшення інвестиційних вкладень

КЛЮЧОВІ СЛОВА: інвестиційна криза, механізм інвестування, інвестиційні вкладення, інвестиційні ресурси, організаційно-економічний механізм інвестування.

KEY WORDS: investment crisis, mechanism of investment, investments, investment resources, organizational — economic mechanism of investing

В сучасних умовах сільськогосподарські підприємства діють у складному та нестабільному економічному середовищі з високим рівнем невизначеності, саме тому уміння здійснювати необхідні зміни, масштабні перебудови, адаптуватися до наявних умов господарювання є найважливішим завданням, що забезпечить кон-